

AKTIVNOSTI EVROPSKOG POŠTANSKOG SEKTORA U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA

Snežana Pejčić Tarle¹, Marija Kokot², Tanja Parezanović'

¹Saobraćajni fakultet u Beogradu

²JP PTT saobraćaja „Srbija“, Direkcija za strategiju i razvoj

Sadržaj: *Poštanski sektor u celini, kao najveća svetska distributivna mreža, već dugi niz godina prepoznaje negativne uticaje svojih aktivnosti na životnu sredinu, posebno vezano za emisiju gasova staklene bašte i klimatske promene, što je u savremenim uslovima definisano kao najvažnije pitanje održivog razvoja. Upravljanje emisijama postalo je strateško pitanje za sve pošte a zajedničko pozicioniranje po tom pitanju doprinosi da sektor funkcioniše ekonomski i ekološki efikasno i društveno odgovorno. Rad sadrži pregled aktivnosti i inicijativa poštanskog sektora u funkciji održivog i „zelenog“ razvoja, kako na globalnom, tako i na lokalnom nivou poslovanja.*

Ključne reči: *životna sredina, emisije gasova staklene bašte, poštanski sektor, održiv razvoj*

1. Uvod

U skladu sa opštim principima koncepta održivog razvoja, u poštanskom sektoru poslednjih decenija održivost postaje ključna reč - kako u globalnoj strategiji razvoja, tako i u poslovnoj praksi sve većeg broja poštanskih operatora. Obzirom na tradicionalno značajno učešće saobraćajnih i transportnih aktivnosti u funkcionisanju poštanskog sektora, opšti trendovi transportnih uticaja na životnu sredinu važe i za poštu. Dodatno, poštanski operatori i njihovi zaposleni troše papir, vodu, struju i ostale izvore energije u svakodnevnom poslovanju, direktno ugrožavajući životnu sredinu. Pod „pokroviteljstvom“ Svetskog poštanskog saveza – SPS (UPU - *Universal Postal Union*) poštanski operatori realizuju čitav niz različitih aktivnosti u funkciji održivog razvoja, i što je najvažnije, kontrolišu i mere¹, uticaje svog poslovanja na životnu sredinu. Brojni

¹ *Greenhouse Gas Global Overview and Mitigation Project*, inicijativa Međunarodnog poštanskog biroa za merenje GHG emisija; IPC (International postal corporation - udruženje poštanskih operatora) je razvio sistem za merenje i praćenje uticaja na okolinu (*Environmental Measurement and Monitoring System – EMMS*), <http://www.ipc.be/>; <http://sustainability.ipc.be/>

programi korišćenja alternativnih vrsta goriva, recikliranja, uvođenja 'environmental friendly' usluga, zelene izgradnje i nabavke, kao i kampanje i programi za podizanje svesti² o zaštiti okoline, uglavnom su usmereni na borbu protiv klimatskih promena kroz smanjenje karbonskih emisije, odnosno GHG (*Greenhouse gases*) – gasova staklene bašte. Drugi važan cilj je smanjenje potrošnje neobnovljivih izvora energije i prirodni resursa uopšte, što poštanski sektor svrstava u značajne promotere „zelenog razvoja“ (*engl. green growth*) koji postaje imperativ za globalnu društveno-ekonomsku održivost. Ova dva aspekta održivosti su i u fokusu Strategije za održiv razvoj Evropske unije³ (EU SDS), i sadržana su u opštim ciljevima i osnovnim indikatorima za merenje progressa ka održivom razvoju EU.

Zbog velikog značaja ovog pitanja, Poštanska strategija iz Doha za period 2013-2016, usvojena na 25.kongresu Svetskog poštanskog saveza u oktobru 2012, kao jedan od četiri cilja definiše «jačanje održivog razvoja poštanskog sektora»⁴.

2. Poštanski sektor i održiv razvoj

Na globalnom nivou, pitanjima održivog razvoja u poštanskom sektoru bavi se Svetski poštanski savez - SPS, koji još 1994. pokrenuo Program zaštite životne sredine osnivanjem Radne grupe za pitanja životne sredine. SPS je formirao Projektnu grupu za održiv razvoj (*the Sustainable Development Project Group*) sa ciljem da podržava poštanske operatore u njihovim naporima da integrišu održiv razvoj u svoje aktivnosti, i to u sve tri dimenzije – ekonomskoj, ekološkoj i društvenoj. [1]

Prema podacima SPS, svetski poštanska mreža predstavlja najveću distributivnu mrežu u svetu – zapošljava 5.5 miliona ljudi, ima 660.000 pošta, isporučuje 435 milijardi pisama i 6 milijardi paketa godišnje, a procenjuje se da za to koristi oko 1.5 milion motorizovanih vozila koja ostvare hiljade kilometara godišnje, dnevno koristi stotine međunarodnih letova, takođe nudi spektar elektronskih i finansijskih usluga. Dodatno, i pošte i zaposleni koriste tone papira, mastila i hemijskih proizvoda što značajno utiče na životnu sredinu. [2]

Polazeći od prethodnog, Svetski poštanski savez definiše održivost u poštanskom sektoru kao „posvećenost održivom razvoju u interesu planete Zemlje, teritorijalne rasprostranjenosti poštanskih usluga, korisnika, menadžmenta poštanskih uprava i njihovog osoblja“, i u poslednjih pet godina značajno intenzivira svoje aktivnosti u ovoj oblasti. Projektna grupa za održivi razvoj SPS-a izradila je 2007. godine listu prioritarnih aktivnosti za poštanske operatore:

- Merenje obima štetnih emisija koje generišu poštanska vozila i preduzimanje akcija da se smanji potrošnja goriva;
- Razvoj poštanske infrastrukture koja ima minimalan uticaj na životnu sredinu;

² Poštanski operatori izdaju poštanske marke koje promovisu okolinu, ugrožene vrste i predele, očuvanje divljeg sveta i sl.

³ Sustainable development in the European Union, 2009 monitoring report of the EU sustainable development strategy, Belgium, European Communities, 2009

⁴ «The global roadmap for postal services», SPS, Poštanska strategija 2012. http://dohacongress.upu.int/fileadmin/user_upload/PDF/Reports/strategyDohaEn.pdf

- Korišćenje obnovljivih izvora električne energije gde je to moguće i razvoj korišćenja obnovljivih izvora energije uopšte;
- Ušteda energije i razvijanje aktivnosti podizanja svesti i edukacije osoblja;
- Razvoj proizvoda za čiju se proizvodnju koristi manje prirodnih resursa;
- Razvoj globalnog pristupa upravljanju otpadom (sortiranje, reciklaža i prerada otpada) na osnovu hijerarhije upravljanja otpadom.

Na 24. Kongresu Svetskog poštanskog saveza u Ženevi 2008. godine, SPS i UNEP (*United Nations Environment Programme*) potpisali su sporazum o saradnji u smanjenju karbonskih emisija od strane članica poštanskog sektora⁵. SPS koordinira rad poštanskih operatera i direktno pomaže u borbi protiv GHG emisija, posebno razvojem alata za merenje “karbonskog otiska poštanskog sektora” (*postal sector's carbon footprint*)⁶. Prva dva velika istraživanja o GHG emisijama sektora realizovana su 2009 i 2010. godine⁷.

Međunarodni poštanski biro je u okviru inicijative “Ka klimatski neutralnim Ujedinjenim Nacijama”, a na osnovu strategije za smanjenje emisija GHG (usvojene 2011), ostvario smanjenje emisija od skoro 7%. U tom smislu je Međunarodni poštanski biro postao primer⁸ za aktivnosti u okviru strategije “*climate neutral*”.

U skladu sa naporima UN i apelima da sektori ponude doprinos klimatskoj neutralnosti, SPS je pokrenuo inicijativu uvođenja trgovine karbonskim emisijama za sektor u celini (*carbon offsetting*). Suština ovog pristupa je da svaki poštanski operator može neutralisati svoje karbonske emisije ulaganjem u projekte širom sveta, a prema određenim pravilima, standardima i sl. Na ovaj način bi se obezbedilo da i zemlje u razvoju postanu deo rešenja uz mogućnost da imaju koristi od “zelenih” projekata i transfera tehnologije. [2]

Jedan od ključnih zaključaka SPS strategije iz 2012. godine jeste da održiv razvoj ostaje relevantan za poštanski sektor. U kontekstu toga, preporuka je da se održiv razvoj shvati i primeni multidimenzionalno, tako da obuhvati modele održivog poštanskog poslovanja, a ne samo ekološke i društvene aspekte. Poslednjih godina je SPS proširio svoje ekološke aktivnosti kroz promociju najbolje prakse i merenje uticaja poštanskog sektora na životnu sredinu. Istovremeno, u saradnji sa ostalim UN organizacijama a u okviru Milenijumskih ciljeva (*UN Millennium Development Goals*), SPS koristi poštansku mrežu da pomogne podizanju svesti o ključnim problemima savremenog društva (borba protiv HIV/AIDS, očuvanje prirode i sl) i nastavlja da promoviše socijalni dijalog i pristojne uslove rada u poštanskom sektoru. Strategija iz

⁵ Usvojena je Preporuka (C 27/2008) i Rezolucija (C34/2008);

⁶ Detaljnije, raspoloživo na <http://www.upu.int/en/activities/sustainable-development/environment/key-documents.html>, *Greenhouse Gas Global Overview and Mitigation Project*;

⁷ Drugo istraživanje bazirano na odgovorima 122 SPS članice, pokazuje da Pošta generiše ukupno 0.15% od procenjenih GHG emisija u svetu. Detaljnije na <http://www.upu.int/en/activities/sustainable-development/environment/ghg-inventory.html>;

⁸ Polazeći od *Guide to Greenhouse Gas Emission Reduction in UN Organizations*, Međunarodni biro je implementirao najefektivnije akcije – promena obrazaca putovanja, renoviranje fasada, smanjenje avio-putovanja, zelena struja i zelene IKT, prelazak na 100% reciklirani papir. Raspoloživo na “*IB goes green*” <http://www.upu.int/en/activities/sustainable-development/environment/the-ib-goes-green.html>.

Dohe, u okviru realizacije cilja «jačanje održivog razvoja poštanskog sektora» predviđa sledeće osnovne pravce i inicijative:

- Monitoring i podizanje svesti o uticaju poštanskih aktivnosti na životnu sredinu;
- Podrška inicijativama koje se odnose na društvenu dimenziju održivosti;
- Provera da li se proizvodi i usluge poštanskog sektora koriste na održiv način;
- Implementacija kampanja sa ciljem podizanja svesti o odgovornosti prema životnoj sredini, korporaciji i društvu;
- Formiranje baza podataka o sopstvenim karbon otiscima;
- Predlog akcija koje treba preduzeti u poštanskom sektoru za smanjenje ukupnog karbonskog otiska. [3]

Na regionalnom nivou, PostEurop koja predstavlja evropske javne poštanske operatore, posvećena je održivom razvoju i prva je pokrenula 2007. godine svoj program za smanjenje GHG emisija *Greenhouse Gas Reduction Programme*, vezano za klimatske promene⁹. Pod pokroviteljstvom *Post Europ-a*, evropski poštanski operatori¹⁰ su doneli odluku da udruže snage u borbi protiv klimatskih promena primenom zajedničke metodologije izveštavanja o GHG, kao i alata za proračun. Najiskusniji članovi u ovom program su polazeći od ekološke solidarnosti podelili svoja iskustva i stečeno znanje sa drugim poštanskim operatorima.

Pošte u skladu sa svojim ciljevima i specifičnostima uvode različite programe bazirane na principima održivog razvoja, definisane kroz poštansku strategiju i globalne inicijative. To se posebno odnosi na implementaciju i sertifikaciju standardizovanih postupaka poslovanja, kao što je Sistem ekološkog menadžmenta (EMS prema seriji standarda ISO 14000 i GRI (*Global Reporting Initiative*) sertifikat.

Privatne organizacije ili udruženja kao što je International Post Corporation i DMA - *Direct Marketing Association* iz SAD, ili FEDMA - *Federation of European Direct and Interactive Marketing*, imaju sopstvene programe zaštite životne sredine i rade sa svojim članovima na smanjenju karbonskih emisija, a integrisane su u programe pojedinih operatora ili sektora u celini.

Poštanski sektor u Evropi u okviru svog poslovanja emituje veliku količinu gasova koji utiču na stvaranje efekta staklene bašte¹¹, a analiza aktivnosti u funkciji održivog razvoja ukazuje da su one uglavnom usmerene na smanjenje karbonskih emisija i očuvanje prirodnih resursa i energije (tabela 1), a u skladu su sa osnovnim ciljevima Evropske strategije održivog razvoja - SDS EU.

⁹ Detaljnije na www.posteurop.org; www.sustainablepost.eu

¹⁰ Devet operatora – Deutsche Post, La Post, pošta Danske, Švajcarska pošta, pošta Finske, pošta Belgije, pošta Norveške i pošta Malte, su dogovorile da emisiju štetnih gasova smanje 10% u narednih pet godina;

¹¹ Ukupno 8-11 miliona tona godišnje CO₂, a polovina emisije je rezultat drumskog prevoza pošilajaka.

Tabela 1. Pregled aktivnosti u evropskom poštanskom sektoru u funkciji održivog razvoja

Oblast delovanja	Aktivnosti	Cilj/Rezultat
Trgovina gasovima staklene bašte (<i>carbon offsetting</i>)	Primena kvota karbonskih emisija; Kupovina kredita na tržištu karbonskih emisija kroz finasiranje međunarodnih projekata;	Smanjenje GHG emisija
Merenje uticaja na životnu sredinu	Kvantifikovanje uticaja svih elemenata poslovanja na životnu sredinu; Karbonski otisak;	Smanjene potrošnja energije i prirodnih resursa, emisija GHG i otpada.
Saobraćaj i transport	Racionalizacija rutiranja i operativna efikasnost; Zelena vozila i eko vožnja; Upotreba novih tehnologija;	Povećanje efikasnosti dostave, Smanjenje potrošnje energije, Smanjenje GHG emisija;
Infrastruktura - zgrade	Izgradnja i serifikacija zelenih zgrada	Energetska efikasnost; Smanjenje emisija GHG; Bezbednija i zdravija radna sredina;
Nabavka resursa potrebnih za odvijanje poštanske delatnosti	Zelena nabavka (<i>Green Public Procurement - GPP</i>); Zeleni materijali; Recikliranje;	Smanjenje emisija GHG; Obnovljiva energija; Posredni efekti - uticaj na dobavljače i zelena proizvodnja;
Korišćenje obnovljive energije i zelena struja	Solarna, geotermalna, biomase; Zelena struja iz obnovljivih izvora i hidropotencijala;	Obnovljiva energija; Uštede; Smanjenje GHG emisija; Pozitivan javni imidž;
Zeleni proizvodi/usluge; Posebne usluge u funkciji održivosti;	Višekratna upotreba koverti i pakovanja; Sertifikovano pakovanje; Karbon neutralne usluge; GOGREEN; SM -Sustainable mail; Standardi za direktnu poštu;	Smanjena potrošnja papira i troškova pakovanja; Smanjene štetnih emisija; Ohrabrivanje korisnika za očuvanje životne sredine; Klimatska neutralnost;
Upravljanje otpadom	Recikliranje, više upotreba; Pošte – čvorišta za recikliranje; Segregacija i sortiranje otpada; Recikliranje papira i plastike; Prodaja sekundarnih sirovina;	Efikasnije korišćenje prirodnih resursa; Dodatni prihodi;
Podizanje svesti i društveno odgovorno poslovanje – CSR (Corporate Social Responsibility)	Edukacija unutar sektora; Javne kampanje; Filatelija;	Ušteda energije i niži troškovi za prirodne resurse u svakodnevnom poslovanju;

3. Primeri dobre prakse evropskih poštanskih operatera u funkciji održivog razvoja

3.1. Studija slučaja: švajcarska pošta - *Swiss Post* i održiv razvoj

Suočena sa problemom klimatskih promena¹², Švajcarska je usvojila mere za smanjenje emisije CO₂ - ciljna vrednost za 2020. godinu je polovina emisija u odnosu na nivo iz 1990. godine. Prema zvaničnoj statistici koju je objavilo švajcarsko Savezno ministarstvo energetike raspodela potrošnje energenata u Švajcarskoj u 2009. godini. bila je: 45,1% sirova nafta i naftne prerađevine, 24,7% nuklearno gorivo, 11,6% vode (u hidroelektranama za proizvodnju električne energije), 9,8% gas i 9,5% ostali izvori energije. Udeo obnovljivih vidova energije kao što su solarna energija, vetar, biogas, biogoriva i sl. bio je 1,2%. Da bi se smanjila potrošnja nafte, preduzete su mere za efikasnije iskorišćenje energije i povećanje udela obnovljivih izvora energije, pre svega, kroz više cene goriva. [4]

U strateškim ciljevima koje je Vlada postavila za period 2010-2013. Godine, država očekuje da *Swiss Post*, koliko je to moguće, korporativnu strategiju definiše na principima održivog razvoja i da maksimalno iskoristi šanse za povećanje efikasnosti jer i dalje veoma zavisi od fosilnih goriva, pre svega u segmentima prevoza robe i putnika¹³. Porezi uvedeni u Švajcarskoj, koji se odnose na potrošnju energije i očuvanje okoline, utiču i na troškove za utrošenu energiju. Zato je glavni prioritet Švajcarske pošte da ostvari uštede u potrošnji energije kako bi smanjila rizik od njihovog poskupljenja, ali i smanjila emisiju štetnih gasova. To se postiže korišćenjem vozila proizvedenih po najnovijim tehnologijama (vozila na električni pogon), a u uslovima porasta cene energenata, upotreba ovih vozila je ekonomičnija.

S obzirom da je *Swiss Post* logistička kompanija i da je, kao takva, veliki potrošač energije, usvojen je model upravljanja na principima održivog razvoja. Planira se sve veće korišćenje obnovljivih izvora energije, ulaganje u nove tehnologije i optimizacija procesa, sve sa ciljem da se minimiziraju zagađivanje životne sredine i troškovi poslovanja. Od 2000. godine na teritoriji Švajcarske, vrši se snimanje uticaja *Swiss Post-a* na životnu sredinu i to svih usluga, od nabavke sirovina do finalne dostave, uključujući *PostBus*, transport robe *PostMail*-om i *PostLogistics*-om, potrošnju struje, papira, vode i prevoz zaposlenih. U 2009. godini je zabeležen pad od 36% u odnosu na 2000. godinu, koja se uzima kao referenca, dok je u odnosu na 2008. godinu uticaj na okolinu manji za 1,2% (emisija CO₂ u 2008. god. je iznosila oko 253.000 t). To pokazuje da je dugoročna strategija *Swiss Post-a* u vezi smanjenja zagađenja efikasna i da naponi na uvođenju ekološke politike daju rezultate. Transport putnika i robe nesumnjivo ima najveći uticaj na okolinu, a korišćenim metodom se došlo do podatka da je više od polovine emisije

¹² Tokom poslednjeg veka prosečna temperatura vazduha je porasla za 1,6°C, a meteorolozi predviđaju dalji rast. Povlačenje glečera, podizanje nivoa snežnih padavina, toplotni talasi i suše leti, poplave u jesen utićuće na poljoprivredu i ekosistem, na turizam i ekonomiju. Kako bi se izbegle dugoročne i nepovratne posledice klimatskih promena, rast prosečne temperature do 2050. ne sme biti veći od 2°C.

¹³ Trenutno se godišnje potroši oko 45 miliona litara goriva za prevoz, oko 6 miliona litara nafte i velike količine gasa za zagrevanje zgrada. Ukupni troškovi za utrošenu energiju svake godine premaše 100 miliona CHF. Čak i da se cene goriva vrte na nivo iz 2008, godišnji troškovi za potrošnju energije bi i dalje rasli. www.poste.ch/Annual_Report_2010

CO₂ rezultat usluge PostBus-a. Pored tog, *Swiss Post* kontinuirano ulaže u nove autobuse koji imaju moderne motore sa smanjenom emisijom CO₂, pa se njihov uticaj na okolinu konstantno smanjuje.

Što se tiče potrošnje električne energije, ona je u periodu 2008-2009. godine opala za 7,6%, pre svega zbog zamene starih sistema u pismonosnim centrima, dok se paralelno povećava potrošnja električne energije koja se dobija iz obnovljivih resursa (pre svega iz hidroelektrana, el. energija dobijena od vetra, solaranih sistema i sl.). Sve veća pažnja se poklanja i korišćenju biogoriva, tako da se sada koristi oko 10% biogasa.

Uticaj potrošnje papira je relativno zanemarljiv jer u ukupnom ekološkom uticaju učestvuje sa 0,5%. Međutim, u periodu 2000-2009. godine potrošnja papira je povećana za 63%, na 153 miliona listova A4 formata, mada je u 2009. zabeležen pad od 4,4% u odnosu na 2008. godinu. Sa 403.616 m³ potrošnja vode je otprilike na nivou prethodne godine, ali je u odnosu na 2000. godinu smanjena za 40%. Količina otpada je u odnosu na 2008. godinu povećana sa 17.671t na 17.921t, od čega je 4,4% reciklirano. Količina specijalnih vrsta otpada je otprilike na istom nivou od 0,2%.

Swiss Post učestvuje u inicijativama za usporavanje klimatskih promena od strane Post Europa i Međunarodne poštanske korporacije (International Post Corporation - IPC)¹⁴, koje promovišu i razmenjuju iskustva poštanskih operatora i definišu međunarodne stadarde, a sve sa ciljem da se smanji uticaj poštanske industrije na životnu sredinu.

U septembru 2010. godine PostBus je potpisao povelju održivog razvoja Međunarodne asocijacije za javni transport (International Association of Public Transport - UITP). Pored pitanja smanjenja emisije CO₂, povelja se bavi uvođenjem društvene odgovornosti i promocijom transportnih sistema koji su u skladu sa održivim razvojem.

U 2010. godini u okviru usluge "pro clima", ekološkim sredstvima (koja ne emituju štetne gasove) preneto je oko 70 miliona pošiljaka, što predstavlja povećanje od preko 25%, a *Swiss Post* je uspela da smanji emisiju CO₂ za 27.000t. *Swiss Post International* je ponudio korisnicima "pro clima" uslugu za zbirne i biznis pošiljke, kao i za novine i časopise koji se šalju u inostranstvo. Ukoliko korisnik pristane da plati dodatnu poštarinu za "pro clima" uslugu, daje doprinos smanjenju količinu CO₂ koja bi se emitovala za prenos njegove pošiljke. Visina naknade za "pro clima" uslugu je srazmerna visini poštarine za traženu uslugu (određeni, mali procenat osnovne poštarine). Prihod koji se ostvari naplatom naknade za "pro clima" uslugu, *Swiss Post* investira u projekte za smanjenje klimatskih promena. Tako je, uz pomoć sredstava iz ovog fonda, završena izgradnja šest farmi vetrenjača u Novoj Kaledoniji, na kojima se proizvodi dovoljno električne energije da zameni upotrebu uglja za proizvodnju energije u ovoj oblasti¹⁵. U 2010. godini *Post Finance* je uveo 'energetski bonus' za korisnike koji su ekološki orjentisani i pokazuju inicijativu za uštedu energije. Opštine i gradovi označeni kao 'energetski gradovi' mogu da koriste ova sredstva od 2011. godine. Pored toga, *Post*

¹⁴ O IPC-ovom EMMS-u (*Environmental Measurement and Monitoring System*) detaljnije na <http://sustainability.ipc.be>;

¹⁵ Za lokalno stanovništvo ovaj projekat ima višestruke koristi obzirom da se radi o ostrvskoj oblasti, gde se uticaj globalnog zagrevanja direktno oseća, podiže se nivo mora, povećava kiselost vode, uočavaju se promene u količinama padavina, i dodatno, projekat je doneo 50 novih radnih mesta.

Logistics je počeo sa primenom višemodularnog sistema prevoza gde se roba, kad god je to moguće, prevozi drumskim saobraćajem do najbližeg železničkog čvorišta, čime se postiže dvostruka korist jer je železnički saobraćaj jeftiniji i ekološki čistiji vid prevoza. Primenom novog sistema prevoza kamionski prevoz je kraći za 10.000 km, a godišnja emisija CO₂ je manja za oko 2.000 tona.

Swiss Post je prva poštanska kompanija koja je privatnim korisnicima ponudila mogućnost da rentiraju eko-vozila. Usluga se od oktobra 2010. godine nudi korisnicima u kantonu Berna, a od novembra 2010. god. korisnicima u Bazelu. Kompanije i javna preduzeća imaju mogućnost da kupe električna vozila na lizing po specijalnim pogodnostima.

Swiss Post je u 2009. godine uveo u eksploataciju ekološku ambalažu za pakete (najčešće korišćena veličina 2) koja je dostupna u svim poštama, 100% je izrađena od recikliranog papira i kartona i štampana isključivo crno-belo, i dispobox ambalažu - plastične, izdržljive i vodootporne kutije za višekratnu upotrebu čiji je uticaj na zagađenje okoline 50% manji u poređenju sa konvencionalnim kartonskim kutijama.

Pored toga, *Swiss Post* aktivno radi na razvoju novih hibridnih i e-usluga, kao što su elektronsko poštansko sanduče, on-line razglednica, IncaMail, usluga e-maila sa povećanom sigurnošću, elektronske finansijske usluge i sl. Uvođenjem i razvojem ovih i sličnih usluga, *Swiss Post* takođe postiže značajne uštede u ambalaži, papiru i pređenim kilometrima.

Više od 8% od 15.000 vozila voznog parka *Swiss Posta* u 2010. god. (4% u 2009. godini) su vozila na alternativne vrste pogona (npr. gas, hibridna vozila, električna vozila). Tu spadaju autobusi, automobili, kombi vozila, kamioni, skuteri, specijalne vrste vozila.¹⁶ Organizacioni deo koji se bavi upravljanjem voznog parka, *Mobility Solutions*, upravlja većinom vozila *Swiss Post-a* (osim autobusa *PostBusa*). Kada se donosi odluka o nabavci novih vozila, pored ekoloških faktora, važnost se pridaje vozilima koja imaju unapređene motore i tehnologiju za kontrolu izduvnih gasova. Dostavna vozila se menjaju na svakih 5-7 godina, a sva nova vozila čija je nosivost preko 10 tona imaju merač za potrošnju goriva, što vozačima pruža mogućnost da prilagode stil vožnje konkretnim uslovima i na taj način ostvare uštedu goriva. U 2010. godini su za vozače *PostLogistics* i *PostBusa* organizovani treninzi na kojima su savladali tehnike ekoloških stilova vožnje kojima se štedi gorivo, smanjuje habanje i emisija CO₂. Treninzi su intezivirani u 2011. godini, a završetak se planira do kraja 2012. god., do kada bi svi zaposleni vozači prošli obuku. Pored ušteda za *Swiss Post*, očekuje se da svi koji prođu obuku naučene stilove primene i prilikom vožnje svojih privatnih vozila, što će dodatno doprineti smanjenju emisije CO₂.

U okviru logistike i dostave, *Swiss Post* nastoji da obezbedi da transportne usluge koje pruža što je moguće manje zagađuju okolinu, pa osim primene najnovije tehnologije, vrši i optimizaciju logističkih usluga - mere obuhvataju idealnu kombinaciju prevoza pošiljaka železnicom i drumskim saobraćajem i korišćenje vozila sa niskom emisijom štetnih gasova. Na taj način je zagađenje smanjeno 46% u odnosu na nivo iz 2000g. Usklađivanjem prevoza i izbegavanjem vožnje praznih vozila može se uštedeti preko 50% goriva, odnosno smanjiti emisija CO₂ za oko 44 tona.

¹⁶ *Swiss Post* poseduje 140 vozila na gas, što je najveći vozni park na gas u Švajcarskoj, čime je godišnja emisija CO₂ smanjena za oko 59 tona.

Primer švajcarske pošte ukazuje na to da je održivost mnogo više od zaštite životne sredine, jer promišljeno korišćenje resursa može biti strategija za ostvarivanje dobrih poslovnih rezultata, inovacije i stvaranje novih radnih mesta, povećanje prihoda i napredak kompanije. Merljivi rezultati potvrđuju da je primena principa zaštite životne sredine u poslovanju osnov za širi pristup tržišnom održivom razvoju kompanije. [1, 4]

3.2. Održive usluge direktnog marketinga

Usluga *Sustainable mail* (SM) Britanske kraljevske pošte je dobar primer održive usluge lansirane u aprilu 2009. godine sa ciljem smanjenja uticaja direktne pošte na životnu sredinu kroz povećanu upotrebu ekoloških materijala u pismima uz istovremeno smanjenje količine otpada¹⁷. Zahtevi pokrivaju najbolje prakse u upravljanju podacima čime se smanjuje neželjena pošta, označavanju da se pošta može reciklirati, primeni minimalnih ekoloških kriterijuma za sirovine koje se koriste, povećanju količine ekoloških materijala koji se koriste prilikom slanja i u smanjenju količina otpada na deponijama. Ispunjenjem ovih specifikacija štedi se novac i smanjuje plaćanje poštarine. SM usluga Kraljevske pošte je usklađena sa standardom PAS 2020, koji je polazeći od realnih uslova rada u direktnom marketingu, razvila DMA (*Direct Marketing Association*) zajedno sa brojnim drugim organizacijama, uključujući DEFRA-u (*Department for Environment, Food and Rural Affairs*), u okviru BSI – Britanskog instituta za standarde. Standard uspostavlja set ekoloških ciljeva, nivoa karakteristika¹⁸ i indikatore. Kombinacija primene PAS 2012 i SM usluge, ostvaruje se značajna ušteda na standardne troškove korišćenja varijante Mailsort. U decembru 2010. godine TNT POST postaje prvi distributer direktne pošte kome se dodeljuje Nivo3 sertifikata PAS 2020 – ekološki standard iz BSI za direktni marketing i sektor direktne pošte. Sertifikat za direktnu poštu dodeljen TNT Post je posledica saradnje sa DMA kojim su se dve organizacije obavezale na posvećenost zajedničkom radu na promociji najbolje prakse zaštite životne sredine u okviru sektora direktne pošte.

4. Zaključne napomene

Razvijene poštanske uprave su shvatile i prihvatile svoju odgovornost prema životnoj sredini i svim aspektima održivog razvoja što potvrđuju brojne aktivnosti usmerene, pre svega, na smanjenja karbonskih emisija i usporavanje klimatskih promena, kao i na smanjenje potrošnje prirodnih resursa i energije. Obzirom da kroz svoje poslovne procese, mreže distribucije, transportne aktivnosti i sl, ostvaruje značajne negativne uticaje, poštanski sektor se sve više pojavljuje i kao deo rešenja, a ne samo problema vezanih za održiv razvoj – kako na globalnom, tako i na regionalnom i lokalnom nivou.

¹⁷ Od 2003. godine, količina direktne pošte poslate na deponije je opala za 80%, a proizvodi direktne pošte čine samo 0,4% nerekiciranog otpada prosečnog domaćinstva, <http://www.utalkmarketing.com>;

¹⁸ Na primer, svi proizvodi od papira koji se koriste u štampanoj direktnoj pošti treba da potiču od dobavljača sertifikovanih za ISO 14001 i/ili EMAS, da imaju odgovarajuću deklaraciju koja je u skladu sa ISO 14025 sa vidno označenim podacima o tipu papira, da budu proizvedeni i sertifikovani. Detaljnije na British Standards, <http://www.standardscentre.co.uk>, DMA <http://www.dma.org.uk>;

Jedan od ključnih zaključaka nove Strategije Svetskog poštanskog saveza jeste da održiv razvoj ostaje relevantan za poštanski sektor i sve njegove aktere. Evropski poštanski sektor u skladu sa Strategijom održivog razvoja EU, primenjuje i promoviše najbolje prakse u funkciji održivog razvoja pošta, posebno kroz saradnju sa poštanskim organizacijama i operatorima iz čitavog sveta, kao i iz javnog i privatnog sektora. Nove „zelene“ aktivnosti, kao što su „zelena nabavka“, „zelena struja“, „zelene zgrade“, "karbon-neutralna" usluga, i slično, potvrđuju opredeljenje sektora da u i budućnosti bude društveno odgovoran - posvećen „zelenom“ i održivom razvoju, u skladu sa najnovijim globalnim smernicama očuvanja prirode.

Literatura:

[1] Universal Postal Union, 2011, *Best practices for a greener postal sector*, Berne, Switzerland, <http://www.upu.int/en/activities/sustainable-development/environment/posts-actions.html>

[2] Universal Postal Union, 2012, *Results of the latest studies on carbon offsetting*, <http://www.upu.int/en/activities/sustainable-development/environment/carbon-offsetting.htm>

[3] Universal Postal Union, 2012, *The global roadmap for postal services, Doha 2013-2016 Postal Strategy*, <http://www.upu.int/nc/en/the-upu/strategy/doha-postal-strategy.html>

[4] Swiss Poste, *Annual Report 2011*, <http://www.post.ch/en/post-startseite/post-berichterstattung/post-berichterstattung-service/post-berichterstattung-downloads.htm>

Abstract: Postal sector on the whole as the world's largest distribution network has been recognizing the negative impacts of its activities to the environment for years now, especially when it comes to emission of greenhouse gasses and climate changes, which is perceived as the most important issue for sustainable development in the modern world. Managing emissions has become a strategic issue for all postal services and a common position on this matter contributes to a sector that operates in an economically, environmentally and socially responsible manner. The paper contains a review of activities and initiatives of the postal sector in view of sustainable and green development, on both global and local levels.

Key words: *environment, GHG emission, postal sector, sustainable development*

ACTIVITES OF THE EUROPEAN POSTAL SECTOR IN VIEW OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Snežana Pejčić Tarle, Marija Kokot, Tanja Parezanović

ACKNOWLEDGEMENT. This paper is part of the project "Critical infrastructure management for sustainable development in postal, communication and railway sector of Republic of Serbia", funded by the Ministry of Education and Science of the Republic of Serbia, Project number: TR36022.